

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

8. Понасенкова С.В. Обдаровані діти: формування та розвиток здібностей (психологічний аспект) // Проблеми виховання. – 2003. – №2. – С. 135.

БОРТОВ Андрій Сергійович

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Вступ. У сучасних умовах невизначеності та зростання складності життєвих викликів психологічна стійкість стає ключовим ресурсом адаптації індивіда до навколишнього середовища. Здатність зберігати внутрішню рівновагу, оперативно відновлюватися після стресових подій та ефективно протистояти негативним впливам є невід’ємною складовою особистісного благополуччя та професійного успіху. Дослідження в галузі позитивної психології та когнітивних наук підкреслюють, що оптимальні механізми подолання стресу ґрунтуються не лише на традиційних стратегіях регуляції емоцій, але й на активному залученні творчих процесів (Connor & Davidson, 2021; Snyder, 2020).

Креативність, розглянута як багатовимірне явище, що включає когнітивний потенціал до генерації нових ідей, емоційну відкритість до ризику та сфокусованість на пошуку нестандартних підходів, виступає потужним фактором, який зміцнює захисні ресурси особистості. Саме завдяки розвитку креативного мислення людина набуває здатності бачити альтернативні шляхи вирішення проблем, перебудовувати стереотипні моделі поведінки та адаптуватися до змін із більшою гнучкістю.

Крім того, практика творчої самореалізації сприяє формуванню позитивної самооцінки, підвищує відчуття власної компетентності та внутрішньої мотивації до подолання труднощів.

Мета цих тез – обґрунтувати теоретичні засади та практичні підходи до розвитку креативності як фактора підвищення психологічної стійкості особистості, а також запропонувати ефективні інтервенції для інтеграції творчих практик у різні контексти – від освітнього середовища до корпоративних тренінгів та психотерапевтичних сесій.

Ключові слова: креативність, психологічна стійкість, когнітивна гнучкість, емоційна регуляція, соціальна підтримка, творчі інтервенції, адаптивні стратегії.

1. Теоретичні основи.

Психологічна стійкість трактується як здатність особистості активно протистояти стресовим подіям, оперативно відновлюватися після них та підтримувати внутрішню рівновагу в умовах невизначеності (Grotberg, 2020). Вона формується на перетині кількох складових: когнітивної гнучкості,

емоційної регуляції, мотиваційної стійкості та соціальної підтримки. Кожен з цих компонентів взаємодіє з іншими, створюючи комплексну систему захисних ресурсів.

Когнітивна гнучкість – це здатність швидко переключатися між різними способами мислення та адаптувати відомі стратегії до нових умов. Вона забезпечується такими процесами, як дивергентне мислення, прагнення шукати нетривіальні зв'язки між поняттями та готовність переглядати власні упередження (Scott et al., 2022). Практики мозкового штурму, вправи на «мисленеві карти» (mind-mapping) та імітаційні ігри сприяють розвитку цієї здатності, що водночас підвищує ресурси для подолання стресу, адже індивід із ширшим репертуаром стратегій менш вразливий до однотипних загроз.

Емоційна регуляція розглядається як уміння розпізнавати, аналізувати й трансформувати власні почуття. Креативні експресивні техніки – малювання вільних асоціацій, арт-журналінг, писемні вправи на стилістичні переробки подій (reframing) – створюють безпечне середовище для проживання негативних емоцій та формування стійкого «якірного» ресурсу (Martindale, 2021).

Мотиваційна стійкість включає внутрішню установку на досягнення цілей, оптимістичний погляд у майбутнє та здатність долати невдачі. Теорія надії (Hope Theory) підкреслює важливість прагнення (agency) і шляхового мислення (pathways), тобто віри в те, що можна знайти шляхи вирішення проблем і мотивації їх реалізувати (Snyder, 2020). Розвиток креативності активізує ці механізми, оскільки продукування нових ідей підсилює почуття контролю над ситуацією та знижує почуття безпорадності.

Соціальна підтримка відіграє надзвичайно важливу роль у зміцненні стійкості. Створення групових творчих практик (творчі майстер-класи, спільні проєкти, peer-learning) формує колективний капітал довіри та взаємодопомоги (Csikszentmihalyi, 2020). У таких умовах індивід отримує подвійний ефект: по-перше, можливість апробувати свої ідеї без страху осуду, по-друге, соціальне підтвердження власних ресурсів, що додатково підживлює мотивацію та відчуття належності.

Узагальнюючи, креативність виступає з'єднуючою ланкою між усіма перерахованими компонентами психологічної стійкості. Вона базується на когнітивних процесах, підсилює емоційну регуляцію, активізує мотиваційні стратегії та сприяє побудові підтримуючих соціальних мереж. Інтеграція цих знань у психологічні програми підвищує ефективність інтервенцій та дозволяє створювати адаптивні моделі реагування на стрес.

2. Механізми впливу

1. Підвищення когнітивної гнучкості завдяки дивергентним вправам.

Практики на кшталт «шестишляхового мислення» або методики SCAMPER стимулюють пошук нетипових рішень, що зменшує ймовірність заиклення на стереотипних підходах у стресових умовах (Scott et al., 2022). Комбінація групового мозкового штурму з індивідуальною рефлексією дозволяє

формувати широкий арсенал реакцій на складнощі. Вправи із перевдяганням у ролі іншої особи дають змогу перемикатися між різними точками зору, що знижує ризик «тунельного мислення» під час кризи.

2. Покращення емоційної регуляції через творчі експресивні практики, таких як скетчинг звільняють накопичені негативні переживання й знижують рівень стресу, що підтверджують дані Martindale (2021). Створення оповідей-метафор допомагає трансформувати травматичні спогади шляхом перефреймінгу.

3. Посилення мотиваційної стійкості через візуалізацію цілей і гейміфікацію. Формування так званої «дошки бачення» (vision board) зміцнює віру у власні сили і знижує відчуття безпорадності (Snyder, 2020). Використання елементів гри в особистісному розвитку – нарахування балів за креативні ідеї або проходження «рівнів успіху» – активізує внутрішню мотивацію та підвищує залученість у подолання труднощів. Ведення щоденника дрібних перемог (успіхів) створює відчуття прогресу та зміцнює віру в особисті ресурси.

4. Формування соціальної підтримки через спільні творчі проекти, організація майстер-класів з арт-творчості сприяють налагодженню міжособистісних зв'язків і мінімізують ефект соціальної ізоляції (Csikszentmihalyi, 2020). Обмін досвідом у творчих студіях створює атмосферу довіри та взаємопідтримки. Ко-творчі інсталяції або цифрові колажі стають безпечним майданчиком для тренування критичного мислення й отримання миттєвого зворотного зв'язку від однодумців.

3. Практичні інтервенції.

Інтерактивні імпровізаційні тренінги за методикою розігрування ролей у змодельованих кризових ситуаціях стимулюють швидкий пошук оригінальних рішень і гнучку адаптацію.

Mind-mapping у малих групах із кольоровими стікерами та малюнками, та спільна візуалізація ідей і внутрішніх ресурсів розширюють дивергентне мислення та зміцнюють взаєморозуміння.

Щоденне записування альтернативних сценаріїв і настрою допомагає відстежувати емоційний стан і активізувати ресурсні стратегії.

Театральні вправи із розігруванням мікросцен власного досвіду та аналіз діалогів і пошук альтернативних реплік розвивають емпатію та дають відчуття контролю в стресових умовах.

Висновки. Таким чином, розвиток креативності значно покращує здатність особистості адаптуватися до стресових умов, оскільки формує широкий репертуар стратегій реагування на життєві виклики та знижує фіксованість мислення. Експресивні техніки та групові творчі практики сприяють ефективній емоційній регуляції, забезпечуючи безпечний простір для проживання складних почуттів і підвищуючи відчуття власного контролю над ситуацією. Поєднання індивідуальних та колективних підходів активізує внутрішню мотивацію, адже візуалізація цілей і гейміфіковані елементи

створюють відчуття досягнення та зміцнюють віру у власні ресурси. Застосування цих інтервенцій в освітньому, корпоративному та терапевтичному середовищах володіє високим практичним потенціалом для формування стійких моделей поведінки та профілактики вигорання. Впровадження креативних практик у програми розвитку та навчання може стати важливою складовою комплексної стратегії підтримки психічного здоров'я різних соціальних груп.

Список використаних джерел:

1. Connor K. M., Davidson J. R. T. A review of resilience measurement scales: What have we learned and where do we go next? // *Psychiatry Research*. – 2021. – Vol. 299. – P. 113835.
2. Snyder C. R. Hope theory: Rainbows in the mind // *Psychological Inquiry*. – 2020. – Vol. 31, № 2. – P. 141–151.
3. Grotberg E. H. A Guide to Promoting Resilience in Children: Strengthening the Human Spirit. – International Resilience Project, 2020.
4. Scott G., Leritz L. E., Mumford M. D. The effectiveness of creativity training: A quantitative review // *Creativity Research Journal*. – 2022. – Vol. 34, № 2. – P. 123–139.
5. Martindale C. Creativity, consciousness, and cortical arousal: A theoretical update // *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. – 2021. – Vol. 15, № 3. – P. 269–278.
6. Csikszentmihalyi M. Flow and the foundations of positive psychology: The collected works of Mihaly Csikszentmihalyi. Vol. 1. – Springer, 2020.

***БРИНЗА Ірина Вячеславівна,
ЧЕРНЕНКО Наталія Миколаївна***

**КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**

У сучасному світі професійна креативність є однією з компетенцій фахівця, яка дозволяє адаптуватися до динамічних змін, знаходити інноваційні рішення та успішно працювати в умовах невизначеності. Заклади вищої освіти відіграють важливу роль у розвитку творчого потенціалу студентів, формуючи в них здатність до інноваційного мислення та нестандартного підходу до вирішення професійних завдань. Саме тому важливо впроваджувати ефективні методи активізації креативності, які не лише розширюють кругозір здобувачів освіти, а й сприяють їхній професійній реалізації.

Різні аспекти професійної креативності, формування креативності та методів її активізації досліджують українські та закордонні науковці: М. Боден Л. Довгань, О. Збарська, Н. Ситник, Р. Стернберг та ін.

ЗМІСТ

АКУЛЕНКО Ірина Анатоліївна Творчість і навчально-дослідницька діяльність школярів в освітньому процесі з математики	3
АНДРЮЩЕНКО Ірина Сергіївна STEM-освіта як складова процесу модернізації системи освіти в Україні	5
АРНАУТОВА Лариса Валентинівна Формування креативного мовлення у дітей з затримкою психічного розвитку	8
БАБАЧУК Юлія Михайлівна Психолого-педагогічні умови розвитку рухової творчості дітей старшого дошкільного віку	11
ВАВСНУК Mykyta Developing Creativity In Students	14
ВАВСНУК Olena Development Of Personal Creativity	18
БАЛАКІРЄВА Вікторія Анатоліївна Розвиток креативного мислення майбутніх учителів початкової школи як передумова результативної професійної діяльності	22
БАРТЄНЄВА Ірина Олександрівна Теоретичний аспект створення креативного освітнього середовища для розвитку креативності майбутніх учителів	24
БАТЮК Наталія Орестівна Формування креативності майбутніх учителів мистецьких дисциплін через усвідомлення символічної образності української культурної спадщини	27
БАШАВЕЦЬ Наталія Андріївна Розвиток креативності вчителя фізичної культури як ресурсу інноваційного потенціалу особистості	31
BEREZOVSKA Liudmyla Creative Development Of A Preschool Child Through Artistic And Speech Activities	35
БИКОВА Світлана Валентинівна Креативність як ключовий фактор успішності особистості та інноваційного розвитку	37
БОЙКО Володимир Васильович Визначна роль креативного мислення при розв'язанні нетипових проблем	40
БОНДАРЕНКО Ірина Геннадіївна Теоретичні аспекти розвитку креативних здібностей студентів	42
БОРТОВ Андрій Сергійович Розвиток креативності як фактор підвищення психологічної стійкості особистості	46
БРИНЗА Ірина Вячеславівна, ЧЕРНЕНКО Наталія Миколаївна Креативність як важлива складова професійного розвитку здобувачів освіти	49
БУЗДУГАН Олена Анатоліївна Креативність як складова діяльності майбутнього вчителя східних мов	52
BULGAKOVA Valentyna Factors of Creativity Development	55